

Aan: Statenleden van de provincie Groningen, &
raadsleden van de gemeenten in de provincie Groningen

Groningen, 30 maart 2020

Betreft: Energietransitie versus het Gronings Landschap

Geachte Statenleden en Raadsleden,

De provincie Groningen is als geen andere provincie verantwoordelijk geweest als energieleverancier voor- en van Nederland. In grote mate heeft dit het cultuurhistorisch landschap van onze provincie vorm gegeven. De Veenkoloniën hebben met hun turf de industriële revolutie gevoed, het Gronings gas de wederopbouw en anno 2019 moet de provincie Groningen (dit zijn de woorden van de verantwoordelijke gedeputeerde) de ‘stekker van Nederland’ worden.

Nu reeds is het aandeel zonneparken in Nederland voor maar liefst 25% gedekt alleen al in de provincie Groningen (Bron: Dagblad van het Noorden, 16 maart 2020) en wekt onze provincie ruim 15% op van het landelijke aandeel aan windenergie. Historisch gezien is er nu niets nieuws onder de zon. Maar bovenstaande cijfers en het ruimtebeslag dat de hernieuwbare energie opeist, maken duidelijk dat deze een bedreiging voor ons cultuurlandschap vormen.

Echter, nieuwe landschappelijke inpassingen kunnen het cultuurlandschap van morgen vormen. Binnen het huidige rijksbeleid hebben we ernstige bedenkingen bij de uitgangspunten die nu in – bijvoorbeeld – het klimaatakkoord zijn opgenomen, en de *Regionale Energie Strategie* (RES) van de provincie Groningen, levert het bewijs die onze zorgen onderbouwen.

Heemschut Groningen ziet het daarom als haar plicht om u, als volksvertegenwoordigers in de provincie, om aandacht te vragen voor landschappelijke kwaliteit en om vanuit ruimtelijke kwaliteit goede afwegingen te maken voor inpassing van (nieuwe en bestaande) grootschalige energieparken.

In de bijlage doen wij u een aantal basisprincipes aan de hand om cultuurhistorische- en landschappelijke waarden in onze provincie zo veel mogelijk te borgen. Samenvattend zijn deze:

- Ga grootschalige energieparken niet uit de weg, maar combineer deze uitsluitend met bestaande, grootschalige industrielandenschappen.
- Bescherm niet alleen de Nationale Landschappen, maar ook het agrarische cultuurlandschap.
- Zet in op de goede voorbeelden. De *excellente gebieden* (zie bijlage) zijn een dergelijk voorbeeld en bestaan al 12 jaar!
- Zie verduurzaming van monumentaal erfgoed, of verduurzamingsmaatregelen in een cultuurhistorisch waardevolle omgeving niet als een bedreiging, maar als een bron van inspiratie en innovatie. Betrek universiteiten en (technische-) hogescholen bij het uitwerken van deze kansen. De Living Lab ‘Erfgoed en Energietransitie’ (Hanzehogeschool Groningen, BTIC) maar ook de uitkomsten van ‘Demi More’ (Leader

Zuid, Kempens Landschap, provincie Brabant) biedt een breed scala aan ontwikkelkansen én 'best practice cases'. Ga niet opnieuw het wiel uitvinden.

Uiteraard zijn wij graag bereid om bovenstaande binnen uw werkgroep nader toe te lichten.

Hoogachtend,

Namens erfgoedvereniging Bond Heemschut,

Bernard Stikfort,
lid van de provinciale commissie Groningen

Voor inhoudelijke vragen kunt u contact opnemen met de opsteller van de bijlage, [REDACTED]
[REDACTED]

Disclaimer: In verband met de corona-voorschriften van het RIVM is deze brief opgemaakt in een geautomatiseerd proces en daarom niet ondertekend.

Correspondentieadres:
groningen@heemschut.nl
p/a Stoeldraaijerstraat 13
9712 BT Groningen

Bijlage basisprincipes borging cultuurhistorische- en landschappelijke waarden

1. Zonneweiden en grootschalige zonneparken:

- a. Wij zien zonneweiden als een ongewenste aantasting van het (agrarisch-) cultuurlandschap. Het is een industriële ontwikkeling, die in het buitengebied zorgvuldig ingepast moet worden. Beperk zonnepanelen daarom op grote dakvlakken van agrarische bebouwing (asbest vervanging), geluidswallen langs autosnelwegen en grootschalige industriecomplexen. Industrierterreinen nemen ettelijke hectares ruimte in beslag, zijn zonder uitzondering voorzien van platte daken waarop zonder meer zonneparken kunnen worden aangelegd. Overdek grootschalige parkeerplaatsen met zonnepanelen in plaats van cultuur- en akkergronden!
- b. Zonne-energie in historische kernen en op/bij monumenten: Bescherm het historische dakenlandschap van steden en dorpen. Waar mogelijk plaatsing van zonnepanelen op de grond of op daken die niet zijn voorzien van historische dakpannen. Kijk bij het vervangen van niet historische pannendaken ook na toepassing van de zogeheten zonedakpannen.

2. Windenergie op land:

In uw suggesties stelt u dat grootschalige windparken in de Nationale Landschappen voorkomen moet worden. Maar wat maakt een Nationaal Landschap meer waardevol dan een polderlandschap, een veenkoloniaal landschap of een ontginningslandschap? Al- deze landschappen vertegenwoordigen een grote waarde voor ons land en het ontstaan hiervan. Grootschalige windparken hebben daarnaast een desastreuze invloed op de sociale cohesie binnen gemeenschappen terwijl de beoogde winst (energie efficiëntie) niet in verhouding staat tot de levensduur en CO2 productie voor bouw en afbraak. Plaats daarvoor kleine clusters van kleine windturbines bij boerderijen en realiseer grootschalige windparken alleen daar waar het kan: In al bestaande industrielandenschappen, zoals de 1^e en 2^e Maasvlakte of de Eemshaven.

3. Bouwen en wonen:

In 2012 werd het nieuwe bouwbesluit van kracht. Toch heeft de wetgever, met de klimaatproblematiek in het achterhoofd, 8 jaar geleden nagelaten om strikte voorwaarden te stellen aan nieuwbouw. Al in 2012 was het zonder bijkomende meerkosten, mogelijk om nieuwe woningen en bedrijfspanden te realiseren die in bouw- en gebruik CO2 vriendelijk, dan wel neutraal zijn. In het kader van de Excellente Gebieden voor energiezuinige- en innovatieve bouwprojecten (2009, lenteakkoord 2008) is al bewezen dat dit kan: Het enige gebied uit de Excellente gebieden ¹waar sprake is van 'relatief²' grootschalige woningbouw (Koloniewoning van de Toekomst, in het beschermde dorpsgezicht Frederiksoord en Wilhelminaord, onderdeel van de voor een UNESCO Werelderfgoed genomineerde Koloniën van Weldadigheid) is inmiddels koploper binnen deze gebieden. Waarom horen we hier toch niets over, en waarom wordt dit succes niet gedeeld? Het bewijst immers dat duurzame innovaties in een cultuurhistorisch waardevolle omgeving, elkaar niet hoeven te bijten.

4. Verduurzaming monumentaal erfgoed:

Ook monumenten zullen moeten verduurzamen; dat is een gegeven feit. Dit moeten we niet zien als een bedreiging. We moeten leren om dit te zien als een uitdaging! Er zijn reeds meerdere voorbeelden waarin monumentaal erfgoed en verduurzaming hand- en hand gaan, zonder dat dit ten koste gaat van verlies aan

¹ Lenteakkoord 2008

² In het totale gebied worden 62 nieuwe woningen gebouwd die zoveel mogelijk CO2 neutraal zijn. Relatief grootschalig heeft betrekking tot de omvang van het plan die grotendeels in agrarisch buitengebied plaatsvindt.

(bouw-) historisch materiaal. Het bekendste voorbeeld is wel Landgoed Huis Schouwenburg; maar ook bij de restauratie en herbestemming van de historische Havezate Oldengaerde in Dwingeloo (Drenthe) wordt gewerkt aan het ontwerp en uitvoering van een innovatief klimaatbeheersingssysteem die zeker ook op kleinere schaal toepasbaar kan zijn in woonhuismonumenten. In Frederiksoord worden bijvoorbeeld historische koloniehuisjes voorzien van verwarming met aardwarmte en isolatie van hennepvezel. Er zijn meer dan voldoende mogelijkheden om deze transitie ook betaalbaar te houden; maar bij bestaande regelingen (o.a. het Energiebespaarfonds van de rijksoverheid) wordt onvoldoende rekening gehouden met monumentale- en cultuurhistorische waarden. Het BTIC project 'erfgoed en energietransitie'³ kan hiervoor een goed instrumentarium ontwikkelen.

³ Hanzehogeschool Groningen i.s.m. Het Oversticht, gemeente Westerveld (Drenthe) en provincie Drenthe